

ANTON NIȚU, Formarea și clasificarea grupelor de stil AB și B ale ceramicii pictate Cucuteni-Tripolie, Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol“, Supliment V, Iași, 1984, 133 p.; 36 fig. + 2 grafice + V pl. color în afara textului.

Aniversarea în anul 1984 a o sută de ani de la descoperirea stațiunii eneolitice de la Cucuteni-Băiceni a prilejuit ample manifestări dedicate acestui eveniment. Cu această ocazie la Iași și la Piatra Neamț a fost organizat un Simpozion internațional „Cultura Cucuteni în context european“ în cadrul căreia a fost vernisată o expoziție cu descoperiri mai vechi și de ultimă oră, din Moldova aparținând acestei culturi.

Premergând acestor manifestări, Institutul de istorie și Arheologie „A. D. Xenopol“ Iași a scos sub egida sa, ca supliment al Anuarului pe anul 1984, lucrarea prestigiosului arheolog Anton Nițu în care este tratată **problema capitală** a ceramicii Cucuteni-Tripolie, și anume a evoluției decorului pictat.

Anton Nițu pornește în cartea sa de la stadiul actual al cunoașterii ceramicii (renumitei culturi Cucuteni-Tripolie, în care, începînd cu lucrarea de doctorat **Încercare de interpretare asupra ceramicii neo-eneolitice carpato-dunărene, 1946**) și-a adus aportul de-a lungu unei activități de peste patru decenii ce au făcut din autorul menționat, cel mai autentic interpret al artei cucuteniene, impunîndu-l printre preistoriceni de prestigiu, atît din țară cît și de peste hotare.

La profunda înțelegere a volumului de față ne duc concluziile desprinse din numeroasele studii asupra diferitelor probleme ale culturii și în mod deosebit cele privind stabilirea **criteriilor pentru clasificarea complexelor ceramicii și periodizarea etapelor cucuteniene** (în CI, IX-X, 1978—1979; CI, XI, 1980).

În cartea sa Anton Nițu stabilește, pornind de la opera lui H. Schmidt, faptul că, reconsiderarea acesteia necesită unele precizări privind adevăratele merite ale lui cu deosebire la clasificarea ceramicii, în urma săpăturilor de la Cucuteni „Cetățuia“ și a sondajelor din „Așe-

zarea din Vale“ („Dimbul Morii“), în trei stiluri A, AB și B, stiluri ce corespund marilor etape ale culturii și împarte stilurile AB și B în șase grupe.

H. Schmidt a stabilit clasificarea celor șase grupe ceramice pe baza observațiilor stratigrafice, tipologice și cronologice de la Cucuteni „sub raportul ordinii succesiunii și al filiației lor“ (p. 5). A. Nițu a adâncit clasificarea grupelor ceramice sub raportul succesiunii și asocierii grupelor de stil AB α - δ și de stil B ε - η în secvențele stratigrafice, tipologice și cronologice ale etapelor de evoluție ale decorului, completate cu fazele stilistice ale ceramicii și culturii Cucuteni Tripolie (grafic I/1) și a stabilit filiația lor (grafic I/2).

În urma unei îndelungate experiențe, autorul reușește, întâi printr-o cercetare teoretică, apoi, printr-o aplicare practică a noilor descoperiri acestor principii, să stabilească „factorii interni ai unei matrice stilistice proprii și permanente“ (p. 3), care a stat la baza evoluției decorului pictat.

Pornind de la considerentele teoretice prezentate în **introducere**, al regulilor generale ce guvernează constituirea stilului ceramicii pictate, autorul se oprește și asupra categoriilor ceramice de stil A (**capitolul 2**) a căror precizare este obligatorie înțelegerii formării grupelor stilistice, apoi este prezentată formarea și clasificarea grupelor de stil AB și B, cu deosebire a stilului de tranziție, căruia, în **capitolul 3** i s-a acordat spațiul cel mai mare, pentru ca în **capitolul 4** să fie analizat stilul B.

Etapelor stilistice le corespund **procedee decorative** ce rînt redate în diferite grupe în timp ce **aspectele decorului** sînt variabile „sub raportul motivelor și compoziției ca derivații dirijate prin jocul intern al regulilor stilistice“ (p. 6).

Din punctul de vedere al mecanismului ce a stat la baza evoluției autorul explică imposibilitatea existenței etapelor de tranziție, pentru ca **procedeele decorative** ale grupelor succesive să fie raportate la grupele precedente sau direct la categoriile ceramice de stil A pentru a specifica „prin reparația lor permanentă, continuitatea caracteristicilor fundamentale ale decorului de-a lungul evoluției stilurilor“ (p. 9).

Numărul impresionant al complexelor ceramice descoperite pînă în prezent prin cercetări sistematice, sondaje sau prin descoperiri întimplătoare fac necesară o interpretare reală, bazată pe un studiu profund al etapelor evolutive ale ceramicii și-o analiză stilistică corectă a cărei cadre definitive, „complete și largi“ trasate în această lucrare „au anticipat și pot include descoperirile viitoare ale aspectelor inediate ale ceramicii pictate“ (pl. 11). Aceste considerente fac ca lucrarea lui Anton Nițu să fie un studiu de referință în cercetarea acestei culturi, obligatoriu înțelegerii și încadrării corecte a descoperirilor aparținînd culturii Cucuteni-Tripolie.

În încheierea acestui deosebit de valoros studiu al cercetătorului ieșean Anton Nițu, se dă ultimul grafic (II) sinteză a celor prezentate, și care, în cadrul grupelor și subgroupelor de stil AB și B proiectează

la baza apariției unei grupe ceramice crearea unei **formule stilistice** noi în funcție de **procedeele formative** proprii care sînt „definite și explicate în raport cu cele două grupe coexistente“ (pl. 11) din care una a servit ca **model** iar alta ca **termen de polarizare**. Noul se realizează la nivelul subgrupelor sau al variantelor picturale și desprind „caracterul mutaționist al formulelor stilistice“.

În realizarea acestui volum autorul a dovedit formația unui enciclopedist, cu cunoștințe durabile în domenii diferite: istoric, arheologic, artă, etnografie cît și noțiuni privind teoria mulțimilor care i-au permis concentrarea informațiilor privind evoluția decorului pictat al grupelor și subgrupelor de stil AB și B în acest grafic complex. Graficul privind formarea grupelor stilistice cuprinde totalitatea informațiilor referitoare la grupele ceramice de stil AB și B, ce se pot da în momentul de față și constituie un instrument de un real folos, precis și operativ, la îndemîna chiar și a nespecialiștilor în domeniul culturii Cucuteni.

Autorul a dat dovada unei înțelegeri profunde și depline a tuturor aspectelor ce caracterizează evoluția culturii Cucuteni în întreaga ei arie de răspîndire de-a lungul întregii ei evoluții în timp. Totodată se aduce în discuție un numeros material ceramic ce a apărut în publicații, nu întotdeauna la nivelul cerut de studiul cunoașterii acestei culturi al cărui drum trasat de H. Schmidt a fost de prea multe ori ocolit. Deschizînd noi orizonturi modalităților de interpretare a unei culturi, absolut necesare stadiului actual al cunoașterii universale, lucrarea este o valoroasă contribuție într-o problemă în care cercetarea noastră s-a pronunțat prea puțin.

Ruxandra Maxim-Alaiba

Die Hallstattkultur. Bericht über das Symposium in Steyr 1980 aus Anlass der Internationalen Ausstellung des Landes Oberösterreich, Linz, 1981, 422 p.

Cu prilejul expoziției internaționale „Cultura Hallstatt — forma timpurie a unității europene“, organizată în 1980 sub auspiciile guvernului landului Austriei Superioare, a avut loc, la Steyr, și un simpozion științific, consacrat aceleiași culturi, cu participarea unor bine cunoscuți specialiști din Austria, R. S. Cehoslovacă, R. S. F. Iugoslavia, R. P. Polonă, R. D. Germană, R. F. Germania, S.U.A., și R. P. Ungară. Culegerea de față întrunește cele 25 de comunicări, prezentate cu această ocazie, îngrijirea științifică a volumului și munca redacțională fiind meritul prof. dr. Clemens Eibner, dr. Alexandrine Eibner și dr. Dietmar Straub.

După prefața semnată de dr. Josef Ratzemböck, șeful landului Austriei Superioare (p. 6), urmează o amplă trecere în revistă a principa-